

SAMOBORSKI LIST

Ljetovanišni vjesnik.

„Samoborski list“ izlazi 1. i 15. u mjesecu.

Pretpлата na cijelu godinu stoji K 4.—, na pò godine 2 K, na četvrt godine 1 K. S poštom ili s dostavom u kuću 48 fil. na godinu više. U Americu K 1'40 na godinu više. Pojedini broj stoji 20 filira.

Vlasnik i odgovorni urednik: M Klešćić.

Uprava nalazi se na Trgu Leopolda Salvatora br. 18.

Oglase prima uprava a plaća se za petlini redak u redakcijskom dijelu po 20 fil. u oglasnom 10 fil. Za oglase, koji se više puta uvršćuju, daje se znatan popust. Novci i rukopisi se šalju uredništvu „Samoborskog lista“. Neplaćena se pisma ne primaju. Rukopisi se ne vraćaju.

God II.

U Samoboru, 15. ožujka 1905.

Br. 6.

Samobor kao klimatičko lječilište.

II. Toplina.

Za liječenje klimom veoma je važna toplina zraka, izravna toplina sunca te odraz topline od ugrijanih predmeta. Kao što kupelj u vodi samo u toliko djeluje, u koliko tijelu oduzmiče ili pruža toplinu, tako se i zrak sa svojom toplinom imade smatrati, da djeluje kao kupelj. Toplina zraka mjeri se toplomjerom, koji je okrenut prema sjeveru, zaklonjen od direktnih sunčanih zraka te slobodno visi u zraku. Na austrijskim meteorološkim postajama čita se i bilježi svakim danom temperatura u 7 s. u jutro, 2 sata po podne i 9 sati na večer. Po klimatoterapiju važno je poznavati srednju godišnju i mjesečnu toplinu; razliku topline u stanovito doba dana tijekom svakog pojedinog mjeseca; srednju toplinu svakoga mjeseca u jutro, o podne i na večer, te uopće najveće i najniže temperature, koje su opažane barem kroz 10 godina.

Poznavanje srednje godišnje topline za nas ne može imati vrijednosti, jer na zimske mjesece uopće ne možemo računati. Važnija je središnja toplina pojedinih mjeseca, a najvažnija središnja toplina najtoplijih i najhladnijih satova dana kroz pojedine mjesece. U svakom klimatičkom lječilištu mora se napokon točno znati u koje doba dana nastaje promjena temperature, kolika je promjena i da li je svakoga dana i svakoga mjeseca ista.

Kad ne bi bilo momenata, koji u nekom mjestu toplinu stvaraju višom, u ne-

kom pak nižom, sve bi točke zemlje, koje su jednako udaljene od ekvatora, imale jednaku temperaturu. Nu znademo, da su isotherme krivulje i da spajaju točke, koje su veoma različito udaljene od ekvatora. Stoga je veoma važno poznavati u svakom mjestu momente, koji uplivaju na toplinu te prouzrokuju njezinu promjenu.

Toplina zraka djeluje na organizam čovjeka isto tako kao i raznoliko temperirana voda. Toplina zraka sama po sebi ne smije se pak kao čista uzimati, jer gotovo uvijek dolaze u obzir i izravne sunčane zrake i odraz topline od predmeta. Sunčane zrake, ako direktno padaju na čovječje tijelo stvaraju u njemu znamenite promjene, koje se danas rabe u svrhu liječenja, te ćemo o njima posebno govoriti.

Mi ćemo promatrati ovdje samo mjesec: svibanj, lipanj, srpanj, kolovoz, rujanj i listopad, o kojima imademo pouzdana opažanja kroz 3 godine i koje su po Samobor kao klimatičko lječilište jedino važni. Napose ćemo upozoriti na poprečna maksima i minima svakoga mjeseca te upliv pojedinih promjena topline na čovječji organizam.

Obrtne zadruge.

Mali obrt nalazi se u krizi. Njega danas bje svako zlo. Tvornice i veliki obrt, pa karteli postaju svakim danom pogibeljniji po mali obrt. I među maloobrtnicima vlada konkurencija i otežava im položaj to više, što sloboda obrta dopušta danas, te otvaraju poslovi i takovi ljudi, što se slabo ili nikako ne razumiju u svoj zanat. Dok zakon ne uredi medje između maloobrtnika

pak tvornica i kapitalista, drži se, da su najzgodnijim sredstvom za obranu maloga obrta — obrtne udruge. Udruge koje su kadre pridići mali obrt jesu naročito: kreditne, udruge za nabavu sirovina, za nabavljenje alata i za zajedničko izradjivanje i prodavanje proizvoda.

Obrtni zakon daje pravo obrtnicima, da se udruže i tako snažnije porade oko svojih interesa. Po ovome zakonu svrha je ovim udrugama ova:

a) Podupirati i promicati zajedničke i stručne interese obrtnog stališa.

b) Podignuti snagu pojedinih obrtnih struka time, da se nastoji oko njihova usavršenja sa svim toj svrsi odgovarajućim sredstvima.

c) Nastojati, da se preuzmu na zajednički račun stalna obrtna poduzeća.

d) Omogućiti dobavu sirovina na veliko, a tako i dobavu danas mnogim obrtnim strukama neophodno potrebnih pomoćnih strojeva.

e) olakšati što življim susretanjem sva nastojanja nadležnika, da se podigne razina teoričnog i praktičnog znaja obrtnog podmlatka.

f) Stvoriti uz posebna pravila zadružnu blagajnu za potporu članova u materijalnom i moralnom pravcu, napose u smislu zak. čl. XIV. od g. 1901.

g) Posredovati kod potražbe kalfa.

h) Izravnati putem posebnog pomirbenog povjerenstva razmirice medju zadrugarima i kalfama. Donoseći ovo nekoliko redaka, želimo, da se o njima malo razmišlja medju našim maloobrtnicima.

Kako nam iskreno stoji na srcu sreća i napredak našeg maloobrtništva, mi ćemo se rado zabaviti još kojim važnijim pitanjem, koje bi smjeralo na njegovu dobrobit. Život i vremena postaju sve teža za našeg maloobrtnika, pa bi valjalo poraditi oko toga što prije, da ga zaštite što krepče nadležne vlasti, a da se i sam ovaj stalež što više miče i učini nešto za svoj napredak i olakšanje borbe, što ga čeka na svim linijama.

Samoborska narodna garda.

Napisao Bogumil Toni.

(Svršetak).

Puške, koje je garda dobila, imala su pregledati god. 1850. posebna povjerenstva, koje je imenovao županijski upravni odbor.

Ferdinand Vizner dobija te godine dopis zagrebačke županijske oblasti, u kom se javlja, da je ban odredio, te se imadu pregledati sve puške mjesnih narodnih straža, koje su iz carske oružane izdane i to po posebnom odboru, a u nazočnosti jednog vojnog časnika. Pokvarene i oštećene puške imat će krivci da poprave. Radi toga je naloženo županu, da imenuje odbor, koji će pregledati 300 pušaka narodne čete u Samoboru i 130 pušaka čete u Jastrebarskom. Razumjeva se, da se nemaju u obzir uzeti takove štete, koje su sa službom i bez krivnje dotičnog vlasnika nanesene puškama. Po svršetku posla imade se sastaviti zapisnik, koji će se podnijeti županijskoj oblasti.

Županijski upravni odbor imenovao je u povjerenstvo za Samobor: Ferdu Viznera, Franciscija i žup. suca Lovrenčića, a brigada je izaslala od svoje strane jednog poručnika.

Magistat je također posebice pozvan po banu Jelačiću, da sakupi sve puške gardista, da se tako uzmogne odrediti dan pregledbe. I op-

ćina neka izašlje u komisiju svoje zastupnike, koji se u stvar mogu razumjeti.

Iza dugog dopisivanja ta je pregledba napokon ipak obavljena 19. prosinca 1850.

Iskaz šteta, koje su tom zgodom pronadjene na oružju, potpisan je samo po poručniku gjurjevačke krajiške pukovnije Hanževačkomu kao pregledaču, dok manjkaju na njem potpisi općinskih izaslanika. Bit će, da su ostali članovi povjerenstva zaboravili na ovu pregledbu ili su je posve prepustili poručniku.

Kako se iz pomenutoga iskaza opaža, neki gardisti nijesu baš najbolje čuvali puške, iz česa se dakako ne može još da zaključuje na ratobornost sl. garde. Poručnik je međjutim vojničkom točnošću bilježio opažene štete: Griffbügel gebrochen, Visirkorn abgāngig, Bajonethülse gesprungen; ohne Bajonetter; Ladstock abgāngig; der Schaft beim Schlos gesprungen i. t. d.

Premda se izrijekom nigdje ne spominje uzrok pregledbe pušaka, ipak je najvjerojatnije, da je ovo pregledavanje imalo značiti, te će se doskora imati puške da povrate vojnim oblastima, kako ćemo to kasnije i vidjeti; a nije se valjda više ni uvidjela potreba, da bude građanstvo oboružano. Svakako na koncu 1850., iza pregledbe oružja, garda se definitivno razilazi. To se vidi već i odatle, što je već 9. veljače 1851. naloženo samoborskoj općini, da povrači 300 pušaka bivše narodne domaće straže. No kako nije ovaj nalog

općina udovoljila, podžupanija samoborska šalje novu požurku 15. travnja iste god.

Općina i ovaj put oteže s otpremom. Znade ona zašto to čini. 37 komada pušaka pronadjeno je neuporabivima, pa bi voljela, da ih sama dađe popraviti, nego da ih takve otpremi i iza toga plaća štetu. Općinsko poglavarstvo odgovara podžupaniji, da se već sve puške gardista nalaze spremjene u općinskoj zgradi, što više izdan je i nalog Stjepanu Gjurencu i Adolfu Engleru, da nepopravljene puške dadu popraviti i kada budu puške u redu, otpremi će ih Engler u karlovačku vojnu oružarnicu. No budući da se u mjestu ne nalazi za sada nijedan puškar, to pomenuta dvojica nijesu ni mogla zadovoljiti ovoj odredbi. Međjutim se čuje, da će se naskoro jedan puškar nastaniti u Samoboru, s toga čim ovaj prisprije, dat će mu se odmah puške u popravak, pa će se onda otposlati u Karlovac (!).

Ova je isprika slabo koristila. 30. travnja izdao je podžupan Janko Nemčić energičan poziv na općinu, da smjesta otpremi puške.

„G. žup. savjetnik Kušević — piše podžupan — pozivlje me službeno, da onih 300 pušaka i džebanu erarsku, koja se nalazi u rukama grada Samobora, za da se isti grad pogibelji, a s tim i odgovornosti rješi, neodvlačno u tvrdjavu karlovačku otpremite.“

Ovo je djelovalo. Već drugi dan (1. svibnja 1851.) puške su otposlane iz općine. Općina pri-laže tom zgodom „sprovedno pismo“. U njem javlja,

Nama bi bilo drago, da se i napredniji naši obrtnici jave kojiput u našem listu i da reknu koju iz svoje sredine. Mi ćemo za njih uvijek naći prostora u našem listu.

Domaće vijesti.

Serenada. 19. o. mj. slavi um. ravn. učitelj gosp. Josip Vanjek svoj šezdeseti imendan. U oči toga dana priredit će hrv. pjevačko društvo „Jeka“ serenadu pred stanom svečarevim. „Jeka“ će i ovom svojom počašću dati izražaja osobito poštivanju i dubokoj zahvalnosti, koju osjeća prema svomu osnivaču i mnogogodišnjemu zborovodji. Naše pjev. društvo slavi ove god. svoj jubilej, pa je i pravo, da se spomene muža, koji je k njegovu osnutku i razvitku pridoneo nebrojenih žrtava i čije će se ime vada s najvećom hvalom spominjati na povjesnim stranicama „Jeka“.

Koncertat „Jeka“. Kako već u posljednjem broju oglasismo, priredilo nam je naše pjevačko društvo „Jeka“ dne 4. o. mj. koncertat. Obično je „Jeka“ u pokladno doba priredila šaljivu zabavu, no jer je vrlo teško dobiti valjanih šaljivih kompozicija, odlučila se ljetos za ozbiljni program. Koncertat se započeo Ammerovom „Kraljičinom stražom“, koju je domaća glazba lijepo i čisto izvela. Na to otpjeva potpuni zbor „Jekin“ milu i čuvstvenu Novakovu „Večernju pjesmu“. Zbor „Jekin“ znatno se povećao pristupom nekih bivših i novih članova, te nas je upravo iznenadio. Pogotovo su basi jaki, mjestimice i pre-jaki. Kišovito vrijeme pokazalo je svoj utjecaj i kod pjevača: opažala se nahladjenost. Kruna cijeloga koncerta bijaše pjevanje gdjice. Vimmerove, koju je posebnom vještinom na klaviru pratio g. Aurel Šenoa. Otkada smo čuli gospojicu zadnji put pjevati, prošlo je već više godina, pak moramo iskreno priznati, da smo bili ovaj put njezinim pjevanjem iznenadjeni. Pjevanje joj je lako i dobro školovano, intonacija čista, a glas joj raspolaze velikim intervalom te doseže visoki C. Niski joj je registar ponešto opor, ali to se opaža kod mnogih pjevača. Gospojica je krasno otpjevala ariju Recije iz „Oberona“, onda ariju Aide iz opere „Aida“, a dodala je i još jednu pjesmu. Za lijepo svoje pjevanje bila je nagrađena od „Jeka“ krasnom kitom cvijeća, a od slušača burnim pljeskom. Ove večeri prikazao nam se opet tamburaški zbor Broževom „Dalmacijom, Dalmacijom!“ pod ravnanjem g. Ive Tunkovića. Koncertat je završen krasnom Novakovom kompozicijom „Hrvatskoj“, koju je „Jeka“ lijepo otpjevala.

Nakon koncerta slijedio je ples. Plesalo se živo sve do zore.

† **Kamilo pl. Frigan od Požegegrada**, c. i kr. kapetan u miru, vlastelin, posjednik ratne i vojničke jubilarne kolajne, umr'o je 12. o. mj. nakon duge i teške bolesti u 71. god. života. Pokojnik je bio uzoran gospodar, čestit čovjek i rodoljub,

da šalje 300 erarskih pušaka s bajunetima i željeznim šibama, a osim toga 8586 komada fišaka (Scharfe Patronen). Pokušava i taj put, da svali sa sebe odgovornost radi iskvarenoga orudja. Magistrat da je primio puške rdjom i krvlju posute i tako nevaljale, da su ih gradjani dali o svom trošku popraviti. Što se pak vraća 37 pušaka nepopravljenih, uzrok je u tome, što se u mjestu ne nalazi nijedan puškar.

Bojazan se općine ispunila. Radi naknade za popravak orudja izdan joj je nalog, da imade uplatiti 331 for. 26 nč. vojnom eraru. Zastupstvo je općine učinilo sve, kako ne bi trebalo platiti ovu osjetljivu svotu. Moljalo se amo i tamo, najzad se i uspelo s molbama. God. 1852. oprošten je općini cjelokupni trošak, što bi ga imala namaći za štetu na puškama.

To je ukratko život naše narodne garde.

Od nje je danas malo što ostalo. U načelnikoj sobi općine čuva se za uspomenu nekoliko komada slijepih pušaka, remenja i nabojnača, a u arhivu trobojni barjak, što ga je nosila garda. Ovaj je barjak u svoje vrijeme s velikom svečanosti blagoslovljen, a kumovala mu je supruga kapetana Biščana, majka našeg liječnika dra. Milana Biščana.

Podatke sam za ovaj članak crpao što iz usmene predaje i pričanja još živih gardista, što pak iz vrela, na koje sam mogao naići u trgo-

komu je na srcu iskreno ležala sreća domovine. Uživao je ljubav i simpatije svih, koji su ga poznavali. Bila mu laka gruda zemlje!

Dr. Sigmund Kiesler, c. i kr. umir. pukovnijski liječnik, umr'o je 3. o. mj. u vojnoj posadnoj bolnici u Zagrebu. Pokojniku je Samobor i njegova priroda osobito omiljela, pa je ovdje proživio lijep broj godina, sve dok ga nije dugotrajna bolest prisilila da ode u bolnicu. — Pokoj mu duši!

Korzo. Na pokladni utorak bio je u Samoboru korzo. U povorci je prisustvovalo 16 raznih što šaljivih, što satiričnih skupina, koje su u animiranom općinstvu našle zahvalne motrioce. Napose valja istaknuti kao najljepše skupine turo-poljsku plemenštinu (gosp. Prijatelj), dražesna ciganska kola (gdjice. D. Filipec i M. Anger), i napokon rococo skupinu (gdjice. Urli i Anger). — Na večer je bila uspjela reduta.

Društvo za poljepšavanje Samobora sazvalo je za 5. o. mj. ponovo skupštinu. Taj je poziv urodio jednakim rezultatom kao i onaj prvi, jedino s tom razlikom, što se ovaj put odazvalo mjesto šestorice članova samo njih — trojica. Ako će tako dalje ići, na treći se poziv valjda ne će više nitko da odazove. Ova se indolencija ne može ničim više da opravda.

Za pogorjelce u Manjoj Vasi primilo je naše uredništvo iz Jastrebarskog 30 K., koja je svota sabrana kod zaruka g. Rutnika s gdjicom. Danicom Kovačićevom — „Veselo društvo“ u Krapini poslalo je 26 K.

Sv. potvrdu dijelit će ove godine presvijetli gospodin biskup dr. Ivan Krapec: 30 svibnja u Noršić-selu; 31. svibnja u Kotarima; 1 lipnja u Rudama; 2. u Samoboru; a 3. u Sv. Nedjelji.

Iz trg. glazbe. G. Konstantin Vanjek predao je ostavku poglavarstvu kao kapelnik trgovišne glazbe.

Požar u Šipačkom brijegu. Prošavšega tjedna zbio se požar u Šipačkom brijegu, od kojega su tamošnji žitelji teško nastradali. Vatra se žestoko širila, pa su plijenom požara postale mnoge kuće, staje, štajliji, komore i različito gospodarsko orudje. Ostali su bez kuće i gospodarskih zgrada ovi žitelji: Mato Muženjak, Miko Lukšić, Franjo Katanica, Franjo i Jura Hersa, Jos Hersa, Juro Šestak i Jos Katanica. — Vatru je prouzročila neka žena, koja je neoprezno baratala kod ognjišta.

Zakup općinskih livada. Za god. 1905. do 1907. uzeli su u zakup: Ferdo Veber livadu, „Okrugljak pod Vrbičnicom“ za 36 K; „Okrugljak“ Stjepan Noršić za 73 K 40 fil; „Okrugljak pri Šikavi“ Ferdo Veber za 32 K. 40 fil, „Klesti“ Ivan Levičar za 62 K. 40 fil; „Lamprić pri Rakovici“ Josip Budi za 80 K; „Lamprić-Zunica“ Ivan Levičar za 202 K; „Lamprić“ Ivan Škarek za 48 K; „Lamprić Rumplov“ Ivan Škarek za 40 K 20 fil.; „Lamprić-Putina“ Ivan Škarek za 177 K; „Hudi Zdenec“ Josip Noršić za 39 K 40 fil. „Lamprić-Babonoršićka“ Juro Tkalčić za K 54.40.

višnom arhivu, a koja su — što se tiče garde — dosta manjkava.

Mijenjaju se vremena, prolaze ljudi. Od 300 gardista, što su se ubrajali u narodnu našu gardu, živi još samo nekoliko. Malo ih je, gotovo se dadu na prste jedne ruke izbrojiti. Ostalih nema više među živima. No živu njihova djeca, njihovi unuci, koje će jamačno ponajviše zanimati ovi reci, sitne ove bilješke iz nedavne prošlosti naše. Ta uspomene na naše starce uvijek su nam i mile i drage.

Povijest naše garde ne priča doduše krvave bojeve, u kojima se stiču lovorike slave i pobjede, proljeva krv i gubi život ljudski, ali je jedan pogled na ljude, koji su se u kobno doba združili s najplemenitijim namjerama, da od svoga zavičaja, od rođene svoje grude odvrataju svako zlo.

Od starih naših „purgara“, što iza slijepih drvenih pušaka zahvaćaju oružje svijetlo i bojno, mogla se naravski očekivati i po koja šaljiva scena. No to ne mijenja njihove ljubavi za stvar, niti ne umanjuje naših simpatija prema njima. A jedno je izvan svake sumnje: ovi su naši stari ljudi služili svomu domu odano i vjerno i iskrenim domoljubnim osjećajem, pa već s toga zavrijedjuju, da im priklonimo svoju pažnju i sačuvamo doličnu uspomenu.

U tu cilj posvećujem i ja ovu čednu spomen-crtu našoj staroj domorodnoj gardi!

Izložiteljima u našem trg. obrt muzeju na znanje. Približuje se čas ponovnog otvorenja permanentne izložbe u muzejalnoj palači. Umo-ljavaju se ovim putem svi hrvatski industrijalci, napose dosadašnji izložitelji, da se potrudu u ured trgovačko-obrtničke komore poradi ponovnog izloženja svojih proizvoda. — Upozoruju se ujedno izložitelji na tu po njih važnu opstojnost, da se uređuje u muzeju samo u trgovačkom bureau-u, koji će njihove merkantilne interese zastupati.

Vjenčani su: Juro Haralović, posjednik u Sv. Ani i Gizela udova Krušec, rođj. Wintersteiger.

Iskaz umrlih od 1. do 15. ožujka: Terezija Železnik, udova urara, 88 god., Obrtnička ulica. — Dragica Turk, kei težakinje, 1 i pol god., Taborec. — Antun Levak, sin težaka, 6 1/4 godine, Taborec br. 35. — Kamilo pl. Frigan, vlastelin, 71 god., Bistrac.

Izjava.

Velecijenjeni gosp. uredniče! Izvolite u budućem broju Vašeg v. c. lista otisnuti slijedeću izjavu:

Pošto je ovogodišnja „Sraka“ svojim osobnim napadajima pobudila najveće ogorčenje kod sviju treznijih Samoboraca, to izjavljujem, da ja niti sam u odboru bio (kako mnogi drže) niti jednom sastanku za priredjivanje „Korza“ prisustvovao, pa prema tomu nisam ni mogao utjecati na piskarenje „Srake“. Nasuprot, da sam bio u odboru nastojao bi, da takav pamflet ne ugleda svjetla, kojeg svaki razboriti čovjek mora osuditi.

Uz najodličnije štovanje

Marko Bahovec.

Prosvjeta.

Primili smo:

„**Alkohol i djeca**“. Napisao dr. Fran S. Gundrum. Zagreb, g. 1905. Piščeva naklada. Cijena 50 fil.

Vele, da se alkoholu klanja čitav svijet. Nije to baš presmjela tvrdnja u današnje doba. Alkohol gospoduje u svijetu, ma da mu se naviješta sa mnogo strana žestoki rat. O njegovu se štetnu utjecaju pišu čitave knjige, drže popularna predavanja, turaju se u narod brošure, koje bi ga imale odvratiti od alkohola, osnivaju se društva, koja se zavjeruju, da će vojevati protiv užitka žestokih pića, jednom riječju, poduzimaju se više ili manje srećni koraci, kako bi se smanjio užitak alkohola i pokazao se ljudima put k umjerenosti. Utrijeznosti naroda nazire se punim pravom njegova sreća i boljitak. Prekomjerno uživanje žestokih pića uništuje svaki plemeniti osjećaj u čovjeka, potamnjuje prave pojmove o poštenju, ubija zdravlje, uništuje imutak, razara domaću porodičnu sreću, stvara dangube i lenivce, ludjake i zločince. Razumljivo je dakle, što su se čovjekoljubi dali na mučan, ali zaslužan posao, e bi što jače potisnuli ukraj tog ljutog neprijatelja čovječjega roda.

I najnovije djelce Dra Gundruma ima istu plemenitu cilj: poučiti roditelje, kako je to veliko zlo, što daju svojoj djeci žestokih pića. Pisac nam lakim stilom i shvatljivim načinom predočuje zamašne posljedice, kakve stiču djecu, koju njihovi roditelji priučavaju na užitak alkohola. Neuki roditelji misle, da rakijom, vinom ili pivom pružaju okrepu svome čedu, a kad tamo, oni tim navlače težak grijeh na dušu i postaju neprijatelji vlastite svoje krvi. Djeca naučna jednom na žestoka pića, posezat će sve jače za njima i posve se iako danas sjutra pretvoriti u prave pijanice i alkoholičke. Alkohol osim toga djeluje zlo na sluznice i želudac, na jetra, bubrege, srce, na živčani sustav, na razum, pamćenje, ukratko: na čitav tjelesni i duševni razvitak. Djeca, koja piju žestoka pića, boluju često od slabokrvnosti, a zaostaju u rašćenju. Slabost živčevija (nervoznost) kod njih je običajna stvar. Znanstvenim je istraživanjem dokazano, da alkohol otupljuje duševnu sposobnost djece; oslabljuje moć mišljenja, radja rastresenost, umor, neman, pospanost, djeluje štetno na čud i značaj dječji. Djeca što više piju, to manje mogu zadovoljavati svojim školskim dužnostima. Dokazano je, da su najpo-voljnije uspjehe u nauci pokazali oni učenici, koji uopće nijesu pili žestokih pića.

Poznato je, da teško stradaju djeca, koja su se rodila od roditelja alkoholička, napose rakijaša. Dr. Gundrum zorno nam crta u svojoj

njižici grozno djelovanje alkohola u pomenutom pogledu. Djeca naslijede od roditelja pijanica bolestan živčani sustav. Pokazalo se, da gotovo polovica pitomaca, koji borave u zavodima za slaboumu, padavičavu i gluhoonijemu djecu, počinje od roditelja pijanica. Neki glazbenik pijanica imadjaše 14 djece, od kojih je bilo 4 penava, 8 sušičavih i samo dvoje normalno razvijene djece.

Vrijedni pisac završuje svoju raspravicu apenom na roditelje, neka sve poduzmu, da svoju djecu odvrata od alkohola, jer će samo tako naša mladež biti prava uzdanica narodna, sreća i čast svoje domovine.

Knjižica Dra. Gundruma vrijedna je svake preporuke.

„Napredni obrtnik“. Strukovni organ maloobrtničkog naprednog staleža. Počeo je izlaziti u Sisku dva puta u mjesecu časopis za naše obrtnike, koji imade zadaću, da ovaj stalež što jače pridigne u duševnom a po tome i u materijalnom pogledu. — Danas našeg maloobrtnika čeka teška borba u životu. Kapitaliste i veliki obrtnici pritisli ga sa svih strana. On nije kadar da se nekadanjom lakoćom protiskuje kroz život; fabrikama i njihovim konkurencijama mučno se odolijeva. Potrebno je stoga, da nadje maloobrtnik negdje pobude, upute i pouke, koje će mu njegov trud olakšavati, a u njegovu radu rukovoditi, kako bi lakše unapredio i zaštitio svoje interese što sam, što u svezi s drugovima u različitim obrtnim zadrugama. Ovoj svrsi ima da udovoljava „Napredni obrtnik“. Po dosada izaslim brojevima moći je jasno prosuditi, da je ovaj list udario valjanom stazom i da će našim maloobrtnicima biti od neprocjenjive vrijednosti u njihovu zanimanju. 4. broj, što smo ga nedavno primili, ima ovaj sadržaj: Obrtne zadruge i svrha im na temelju obrtnog zakona. — Izobrazbe obrtničkog podmlatka. — Obrtnik i politika. — Prilog za napredak rada. — Obrti po strukama. — Društveno gibanje. — Praktične upute. — Književnost. — Razne vijesti. — „Napredni obrtnik“ stoji na godinu K 6 —, na po god. K 3 —, Pretplate se šalju vlasniku Ivanu Čupku u Sisak.

Uprava toga lista javlja i ovo: Koji obzira vrijedni obrtnik radi imućvenih prilika ne može list držati, dobit će ga besplatno, ako to zatraži. — To je svakako vrhunac susretljivosti!

Gospodarstvo.

Ima već preko trideset godina, što se u vinorodnim zemljama točnije počela posmatrati na lozi bolest crni rak, crna grinta, ili crni palež — kako ga neki zovu. Bilo je te bolesti i na staroj lozi, ali čini se, da je ima još više na novoj. Raširila se najviše time, što su se mladice za zeleno cijepljenje upotrebljavale iz vinograda, koji je bio ovom bolesti zaražen. Tako se crni rak brzo raširio, a danas možda nema vinograda, u kojem ne bi bio barem po koji trs njime zaražen. Od jednoga trsa prelazi bolest dalje na druge, te se osobito brzo i uspješno širi po gustim brajdama, i u gusto zasadenom i bujnom vinogradu.

Ovu bolest lako je prepoznati. Ona se raširila po svim zelenim čestim loze, dakle: po lišću i njegovim peteljka, po zelenim mladicama, po jagodama kao i po pečlima (ozobinama). Ponajprije se opažaju male tamno smeđe mrlje, koje su poslije sve dublje i uskraj crne i nabrekne. Ove mrlje budu svaki dan veće, te poput prave rak-rane zajedaju dalje u zdravu čest loze. Smedji srednji dio rane potpuno je izumro i zahvaća sve dublje, dok se list ne probuši. Katkada se pojavi na listu mnogo takovih mrlja. List se tada doskora srušne, posmedji i posuši se. Pojave li se pak ove mrlje na okrajcima mladica, to će rak uništiti i nje i lišće na njima. Sve se to skovrči, pocrni i izgleda kao opaljeno. Starije mladice odolijevaju ovoj bolesti nešto duže, ali i na njima izjedaju one mrlje sve dalje i dalje, a unište i gornja mekana vlakanca sve do drva, te onda moraju propasti i te mladice. Na taj način može crni rak uništiti i peteljke od grozda i jagode.

I ovoj bolesti vinove loze uzrokom su sitne gljivice. One se tanahnim svojim nitima najprije razgrane po izvanjoj strani stanica zelene kožice (epidermisa), a odavle dolaze onda na površinu, prepletu se tu u gusto klupko i množe se dalje. Pri tom im pomaže rosa i kiša. U tome nalazimo odmah i odgovor, zašto se ova bolest najpovoljnije razvija u vlažnoj godini, i zašto je

najčešće nalazimo na hladovitim brajdašima, a manje na osamljenim trsovima, koji su izloženi suncu i svjetlu.

Da se crni rak doista prenosi i širi pomoću rosnih i kišnih kapljica s bolesnoga trsa na zdravi, o tome nema više nikakove sumnje, jer je mnogim pokusima dokazano. Prvi se o tome uvjerio De Bary. On je gljivice crnoga raka prenosio s vodenim kapljicama na posve zdrave zelene česti trsa. Na tim mjestima su trusovi gljivica doskora proklijali, tanahne šuplje kličice prodriješe do gornjih stanica i već za osam dana opaziše se na posijanim mjestima one karakteristične tamno smeđe mrlje.

Ma da je crni rak grda i teška bolest za lozu, ipak nije tako pogibeljna, kao druge neke bolesti vinove loze. On se ne širi tako naglo kao n. pr. peronospora i oidijum, nego napada tek pojedine trsove, na kojima nalazi povoljne uvjete za svoj razvitak. Zato je i liječenje ove bolesti tim lakše i uspješnije. No svakako bi se kajao, tko bi uslijed toga ovu bolest premalo uvažavao, te ne bi odmah u zametku počeo da je liječi. Sredstvo, kojim predusrećemo daljnom širenju gljivica crnoga raka, jest rastopina zelene galice. U hektolitru vode rastopi se do 30 kilograma zelene galice, pak se tom rastopinom čestito isperu zaraženi trsovi, koje smo još u jeseni označili, nešto prije rezidbe, dakle koncem veljače ili početkom ožujka, dok još trs ne plače. Prije pranja valja s trsa oruljiti ili ostrugati svu staru koru, jer i u njoj imade trusova rakove gljivice. Obrezano roždje i oruljenu koru treba pomnjivo pokupiti i spaliti. Mnogi se žacaju navedenom rastopinom oprati i oči na lozi, bojeći se, da će ih jetka ova tekućina uništiti. Ta je bojazan opravdana samo onda, ako se pranjem zadocnilo, te su pupovi na mladicama već jako nabrekli. Dok to nije, oči su izvana zaštićene gustim pahuljavim ovojkom, kroz koji ne može tekućina tako lako prodrijeti u nutarnost oka. Da bude uspjeh pranja potpuniji, dobro je i sve druge trsove u blizini zaraženoga trsa na isti način oprati ovom rastopinom, makar još nijesmo na njima opazili tragova ove bolesti.

Ako se uskos toga opet pojavi na kojem trsu crni rak, treba odmah sve zaražene mladice i lišće odrezati, a poslije i grozdove, ako su bolesni, odrezati i spaliti, a cio trs valja dobro poškopiti rastopinom zelene galice i nešto vapna. Ovo škropljenje valja kroz godinu ponoviti tri do četiri puta, ali tako, da se za prvo škropljenje uzme slabija tekućina, a poslije za svako slijedeće nešto jača. U tu svrhu uzme se na 1 hektolitar vode 1 i pol klg. zelene galice i pol kilograma vapna, ako se škropljenje obavlja prije cvatnje trsa. Za svako kasnije škropljenje uzme se svaki put po pol kilograma galice i 1 klg. vapna više. Uopće neka kod toga služi svakomu za ravnanje: što jače (starije) su na lozi mladice i što veća je zaraza crnoga raka, to jaču treba uzeti rastopinu za škropljenje. Ipak više od 4 klg. galice ne treba uzimati.

Saobika Ana.

Iz seoskog života piše Drago Gabarov.

(Nastavak.)

Zlo je, velim vam zlo živjeti na tom svijetu muškoj glavi, kad nema tko bi mu sašio, oprao, skuhao, tko bi ga u nevolji tješio, tko bi ga iskreno volio. To vam je zlo, da ne rečem krivo, gore od iste smrti, tako začu Ana unilazeći u kuću Mike Gospodarića, na glasu izvrsnog gazde. Imao Mike svega po malo. I žita i blaga i oranica i livada i kuću i štagalj pa i nešto na strani novaca. Ta ne zove se zabadava dobar gospodar. Zna on kao dobar gazda, da je sve dobro u kući imati, ali najbolje i par uštedjenih novčića. Bog zna, gdje mu oni ne bi trebali mogli. A tad trčati za krajcarom od kuće do kuće baš nije mlo, imaš li ih doma, to si uštedio taj trud. Ma bolan, zar ne može iznenada pritisnuti bolest, ili kakva druga nužda, pa nemaš li krajcar uza se eto ti sia još i gorega. Ali ni to nije baš tako najvažnije, još za nešto morao je on baš štediti. Mika ima jedinicu Maru. Sad joj je osamnaesta, skoro će da se udaje, a tad i tu valja gotovih para. Nemaš li ih, e tad po nju ne će danas nitko. Zlo je to danas, sve je došlo na to, da pita za novac. Pa i tu gdje bi se moralo pitati za srce i za volju, ne pita se danas kao negda, što se pitalo, već ako ima novaca. Ima li ih, e onda je i ljepa i dobra i pametna i radina i sve na tom sve. Za novac se

kroz prst gleda, pa bila lijena i ne znala ništa i ružna, sve je dobro, kad je njih. Zlo je i opet zlo je danas. Napokon kako bilo da bilo, nije ga ni zato stalo. Mara zna šiti, kuhati, plesti, ona je za svaki posao, pa i lijepo je djevojče, od oka. Ali još to nije sve. Mara je jedina u majke i oca, hvala Bogu imat će gotovih par krajcara, a po smrti joj ostat će sve. Jedno je samo da si nadje po srcu momče. Ne će ju siliti nit je odgovarati a nit nagovarati na koga. Nek bira, koga hoće pa makar i najveću sirotu, njemu je svejedno. Udaje se za sebe, a ne za mene, neka si bira onoga, koji će moći s njom živjeti. Napokon koga uzme da uzme, mora doći k njoj a ne ona k njemu. Sama je, jedinica, pa neka ostane uz oca i majku u svojoj kući. Tako mislio Miha a tako odlučio i uraditi.

Čim dakle stupili u sobu prosci, stao ih Mika nuditi da sjednu. Anu posjeli u začelje stola, do nje na desno komšiju Luku, a lijevo sjeo Paviša. Mika kao gazda i domaćina povukao se u dno stola, podupro se jednom rukom o stol, a drugom držao lulu, što ju zatakao u usta i odbijao po malo dimove slušajući pozorno Anu. Ana podjedno govorila, dok je komšija Luka povladio glavom i sukao brkove. Paviša se naslonio na stolac i gledao preda se. Uza peč sjela je Mišina žena Jaga, a još tamo dalje u zapečku stisnula se Mara, kćerka Mišina i slušala. Sve je nekako slutila, e to sve nju ide. Pa kad bi na to Ana pogledavala prema peći, djevojka bi se tada još više smela, stiskala življe uza peč gotovo da ju sruši, a krv bi joj pošikavala u lice. Što će. Bila je mlada djevojka kao kaplja, još nije što takova slušala, a još manje da se o njoj radi.

Ma kume dragi — razglagoljala se življe Ana — živjeti se, kako rekoh mora. Starci će umrijeti, a mlado će ostati. I mi i vi umrijet ćemo, to nam je svim sudjeno već onda, kad smo se rodili.

Ali nu, nemojte odmah na smrt. Još valjda ne ćemo par godina, a onda kako Bog odredi — brže će Mika šaljivo. — Radje ćemo gucnuti. Mika se digne i pridje k prozorčiću, otvori nutarnja krila prozora i izvadi četiri čaše i dvije litrice crvenog i bijelog, da se sve krijesilo kod svijetle.

Ima Ana pravo — javi se komšija Luka kimajući glavom. Što bi ja danas uradio bez moje Mare! Ma ništa, velim vam pod tim plavim nebom. Luka joj jednom povladi glavom obazirući se podjednako na onu stranu, odakle je Mika vadio vince i metao ga na stol. Crvenilo se jedno kao ružica, a drugo bilo čisto kao rosna kapljica. U Luki zaigralo staračko srce, jezik mu se razvezao i on stao jače i življe potvrdjivati Ani. Ana dalje govorila.

Pa eto, umre li momku majka i otac, e to nije za nj najbolji groš, za muško čeljade je to veoma zlo. Ostane kao suho drvo. A zašto bi to bilo, zašto se ne bi momče ženilo! Hvala Bogu nije mu sila momčevati za vijeke. Momče je od oka, pametno, djederno, radino, da takvih ima malo u selu. Pa još i to nije sve. Paviša ima hvala Bogu u oca dosta jela i pila i kuće i kućista. U staroj kući za sad stanuju, a novu su sagradili. Nije im se sila stiskati u jednoj kući, mogu i u drugu, ako hoće. Eto hvala Bogu svega, samo treba momku da je poštena, vrijedna i čestita djevojka. Neka posvjedoči komšija Luka i reče, nijesam li kazala živu živcetu istinu!

Paviša još više oborio oči u pod. Bio je ko poparen. Komšija ga Luka gledao ispod oka i kimao glavom u znak, da je Ana istinu rekla.

Da živa je to sve istina — naravna se Luka na klupi — sve je to na vlas tako. Danas su teška vremena, kume Mika. Malo tko ima što, jer koje suša, koje zlo drugo osiromašilo sve. A vidite — gazda Mika, moj komšija Bijelić uza sve to gradi kuću. Što to znači drugo van da ima svega. U njega nema glada, ali ima rada, u njega nema žedje ali ima predje. Velim vam blago onoj, koja stupa u kuću Bijelićevu, ne će se ona zato pokajati, jer u njih ne će biti ni gladna ni žedna, ni gola, imat će svega što joj srce zaželi. Svega je u njih, kako je natuknula već Ana, samo nije djevojke u kući, koja bi mu bila po srcu.

Nu pa i ta će se naći — nasmjehnu se zadovoljno Mika i napuni iznova čaše crvenim. — Seio je naše veliko a djevojaka na pretek. Dajte u zdravlje, prihvatite Mika čašu i kucnu se s Anom, Lukom i Pavišom i gucne.

U taj čas dovukle se u kuću Mikinu dylje, tri tetice i strine pa se poredjale oko peći. Cule

su, da su došli snuboki i pohitile žurno, da vide i čuju, tko je to došao i odakle, pa kako će to ispasti. Za čas došle i druge tako te se za taj čas napuni soba a osobito mjesto oko peći kucicama, tetama, strinama i tko bi sve znao, kako se sve ne zovu. Maru gotovo iza sebe od stiske zgnječile. I to sve slušalo napeto Luku, koji baš pripovijedao, kako je stari Bijelić pred tolikima pa i pred njim rekao, da će Paviši dati onu novu drugu kuću i par komada zemlje, zatim kravu, dvije pure, tri kokoši, kola, štagalj, svinjče i koješta još. Svim se to sviknulo, a osobito bakicama u zapečku. Jedna drugoj šaputale a osobito Jagi, kako je to dobra prilika, neka je ne propusti, kako danas ima malo takvih prilika. Jagi se takodjer to dopalo pa i Miki, pa kad Mika završio svoju i dodao pošto dodjoše on, Ana i Paviša, odloži Mika Lulu i reče:

Poznam ja Bijelića dobro i nijesam u strahu da dadem Maru Paviši, ali bih rado znati i to, je li Maru zaisto on voli? Nije meni do kuća i novaca, što će ih on dobiti, svega toga i još više, našlo bi se i u moje Mare. Njoj ne treba ništa da joj donese muž, nit da ima, ni kuće, ni zemalja ni novaca, jer i onako Mara ne ide iz kuće nikamo, već ostaje u svom domu uza svoje starce, da im jednom u tom domu zaklopi trudne oči, kad se to Bogu htjedne. Treba samo jedno, da joj donese muž, a to je pravo, pošteno srce. Što se mene tiče dragi Luka i kumo Ano, ja ne bih bio proti tomu, da mi Paviša postane zetom, jer držim, da je momče dobro u svem, uz to pametno i radino, da bih s njime mogao dobiti dobrog zeta. Ipak samo hoću znati, da li je došao iz ljubavi po Maru ili ne i dali uza sve to hoće da dodje ovamo, a ne Mara k njemu poslije. Za me je dosta da ima to dvoje i ništa više, sve drugo poklanjam mu. Ali drugo je važno — poprati prstom Mika — što Mara veli na to, jer hoću i to, da po volji bira i ne ću da ide na silu. Bolje je da ostane djevojka, nego da ide pod silu. Ima za život dosta, pa ako i ostane djevojka, ne će stradati. Mika stade, Ana pogleda u Luku, a Luka u Pavišu.

Pa da i mi velimo, glavna je stvar, da rekne svoju Paviša i Mara; oni se uzimaju, a ne mi. Pametni su oba i nek kažu — primetne Ana.

Čas je nastala stanka. Sve je mramorkom šutjelo i snuboki za stolom i žene i djeca oko peći. Paviša se poravnao na stolcu, pogledao na Anu i rekao:

Došao sam — kume Mika od volje i želje jedino zato, da bude Mara moja. Živjeti moram, a ako moram već u društvu živjeti s kojom do volje Božje, hoću da mi je ta po srcu i volji. Vjerujte mi, nijesam došao bez promišljanja već nakon zrelog prosudjivanja. I Mara zna to dobro, neka kaže i ona, što misli.

Ani i komšiji Luki odlanu, lakše odahnuše na te riječi. Još je trebalo, da Mara svoju kaže.

Dobro Paviša — rekne Mika — vjerujem ti i pristajem na sve, ali samo onda, ako to odobre i Jaga i Mara; za mene ti lako.

Domala se oko peći sve uzkomešalo. Tetice i strine gnjele se u kut, gdje je bila Mara. Jaga se medjuto digla sa stolca i koračila do kreveta i izvukla ispod vanjkuša (jastuka) krasnu crvenu jabuku, a tad opet mirno pošla do peći natrag. Maru već tetice i strine izvukle iza zapečka. Djevojka se u lice zažarila, poniknula očima u zemlju, a ruke složila na grudima. Tako kao stup stajala je okrenuta prama snubocima.

Jeli ga voliš, dušo? Reci samo, jer do tebe stoji još, hoćeš li mu postati ženom — začu Jaga i postavi se pred kćerku, a tad je obuhvati obadvjema rukama oko vrata.

Reci da hoćeš — čulo se šaptanje. Ja bih odmah rekla, da sam mlada kao ti, druga doda. Ali kako je pristao; ima svega — tako dodavale kume. Mara je stajala ko ukočena nit da bi bijele nit crne izustila.

(Nastavit će se.)

Javna zahvala.

Svim onima, koji su bilo u novcu, bilo u naravi ma i najmanje doprinesli, da je ljetošnji korzo tako lijepo uspio, najljepša hvala.

Isto to i onoj gospodi, koja su preuzela na sebe težak teret, te sabirala novac.

Odbor korza.

Javna zahvala.

Potpisana od strane svoje kao i od strane obitelji pokojne

Paule Desantolo

najusrdnije zahvaljuje p. n. gg. liječnicima dru. Miji Juratoviću i dru. Scharfu, c. i kr. vojnom liječniku, koji su bolesnicu u njoj teškoj boli besplatno liječili; ne manja hvala pak svim milostivim gospodjama i gospodi, koja su prigodom smrti pritekli novčanom pripomoći za pogrebne troškove, kao i svim gospojicama i gospodi, koji su ju kao mladeni sprovedli na vječni počinak; napokon hvala slavnom radničkom društvu u Samoboru, koje je mrtvačka kola za pokojnicu besplatno stavilo.

Svim ponovna hvala, a od Boga plaća! U Samoboru, 1. ožujka 1905.

Paula Kuhar.

Po visokoj kr. zem. vladi proglašena ljekovitom vodom rudnicom

Apatovačka kiselica

Naravna alkali-komunijatična litijaska kiselica. Najbolje stono piće. Glasovito sredstvo kod svih bolesti probavnih organa i grkljana, proti ulogom i reumi kod želučnog, plućnog, crijevnog i svih drugih katara, proti hemoroidah, kod boli bubrega mjehurama kamenca šećerne bolesti zrnatih i nateklih jetara. Prokušano, izvrsno i nenatkriljivo sredstvo kod spolnih i mnogih drugih ženskih bolesti.

Nagradjena sa 15 zlatnih kolajna. Ljekovita voda. Prokušano, izvrsno i nenatkriljivo sredstvo.

Upraviteljstvo vrela apatovačke kiselice,

ZAGREB, Ilica broj 17.

Dobiva se u svim ljekarnama, trgovinama mirodija, restauracijama i gostionama.

U posljednjoj „Sraki“ oborio se je netko osobitom novinarskom vještinom na mene pod krinkom „Škrlica“.

Načinom pisanja i sadržajem toga „Interviewa“ dokazao je on jedino to, da pojmovi njegovi stoje u opreci sa normalnim duševnim stanjem, te kao takav da iz velike usluge naprama svojoj tetki „Sraki“ želi da dobije u protuuslugu od nje formalni naravni pečat kao znak, da je primljen u njezin plemeniti rod u svojstvu mladog srakača.

Pak da i ja tome Srakaču ne ostanem ništa dužan, želio bih, da dodje do mene po zasluženu nagradu, kojom prigodom će se moći upoznati i sa mojim čarobnjačkim štapom, koji će mu isperušati njegovo patentirano perje i to tako, da ga niti njegova tetka „Sraka“ ne će moći prepoznati. Hic Rhodus, hic salta!

Micek.

Dobrovoljna prodaja.

19. ožujka u 3 sata poslije podne obdržavat će se dobrovoljna javna dražba na oranici

Zavrtnici,

koja je prije bila vlasništvo gosp. Martina Blažinčića, a sada g. Müllera, kamo se svi, koji žele rečenu oranicu kupiti, pozivlju.

Dobrovoljna dražba.

U kući gosp. Janka Valečića u Samostanskoj ulici u Samoboru prodavat će se

u nedjelju, dne 19. ožujka 1905.

u 10 sati prije podne razne pokretnine, kao pokućstvo, posteljina, rubenina, odijelo, knjige, gorivo drvo, spadajuće u ostavinu pokojnoga dra. Sigmunda Kieslera dobrovoljnom javnom dražbom uz gotov novac, na koju se kupci ovim pozivlju.

U SAMOBORU, 10. ožujka 1905.